

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. голови приймальної комісії

Ярослав АГІЙ

27 березня 2025 р.

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
конкурсного відбору (фаховий іспит)
для здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»
на основі раніше здобутого освітнього ступеня «Бакалавр» або «Магістр» з
іншої спеціальності за денною та заочною формою здобуття освіти**

СТУПНЬ (РІВЕНЬ)

Бакалавр

ОСВІТИ

освітній (освітньо-професійний) ступінь

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

(шифр та найменування галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

В6 Перформативні мистецтва

(код та найменування спеціальності)

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА
ПРОГРАМА**

Хореографія

(назва освітньої програми)

Програма вступного випробування конкурсного відбору (фаховий іспит) для здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» зі спеціальності В6 «Перформативні мистецтва» за денною та заочною формою здобуття освіти на основі раніше здобутого освітнього ступеня «Бакалавр» або «Магістр» з іншої спеціальності. Галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки», освітньо-професійна програма «Хореографія». Ужгород. АКiМ. 2025. 13 с.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри мистецьких дисциплін від 27 березня 2025 року (протокол № 10).

Завідувач кафедри
мистецьких дисциплін

Олена КРАВЧУК

Розглянуто і схвалено на засіданні приймальної комісії Академії від 27 березня 2025 року (протокол № 4).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Конкурсний відбір на навчання для здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» зі спеціальності В6 «Перформативні мистецтва» за освітньо-професійною програмою «Хореографія» на основі освітнього ступеня «Бакалавр» та «Магістр» або на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» за денною та заочною формою здобуття освіти відповідно до Правила прийому на навчання до Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради для здобуття вищої освіти в 2025 році (далі — Правила прийому в 2025 році) відбувається на підставі результатів фахового іспиту.

Фаховий іспит — це форма вступного випробування для вступу на основі НРК6 (освітній ступінь «Бакалавр» та «Магістр») або НРК7 (освітньо-кваліфікаційний рівень «Спеціаліст»), яка передбачає перевірку здатності до опанування освітньої програми певного рівня вищої освіти на основі здобутих раніше компетентностей.

Дана програма вступного випробування визначає порядок організації та проведення фахового іспиту, який передбачає демонстрацію та оцінювання творчих здібностей вступника (у тому числі здобутої раніше спеціалізованої освіти), необхідних для здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю В6 «Перформативні мистецтва» за освітньо-професійною програмою «Хореографія», і проводиться в один тур у межах одного дня (результат оцінювання оприлюднюється не пізніше наступного дня).

Мета проведення фахового іспиту – визначення відповідності вимогам до професійної компетентності, спроможності вступника до нестандартного мислення та виявлення його реальної мотивації і професійної орієнтації, особистісних здібностей, що дозволяють успішно оволодіти навичками, яких потребує професійна діяльність за обраною спеціальністю.

Завдання проведення фахового іспиту:

- виявити ступінь усвідомлення майбутньої професії вступника та його професійного самовизначення;
- оцінити загальний культурний рівень вступника та хореографічні професійні навички;
- визначити вміння вступника орієнтуватися в загальних питаннях сучасного хореографічного мистецтва;
- оцінити рівень аналітичних здібностей вступника, можливість мислити нестандартно та швидко приймати рішення для виконання ситуаційних професійних завдань.

Оцінювання підготовленості вступника може проводитися в очній, дистанційній або змішаній формі за рішенням приймальної комісії Академії. Для осіб, які проживають та знаходяться на тимчасово окупованій території, за зверненням вступника оцінювання підготовленості здійснюється в дистанційній формі.

Вступникам дозволяється брати з собою необхідні для фахового іспиту предмети (інструменти, костюми, диски із записами фонограми для вокалістів тощо).

Академія забезпечує відеозапис фахового іспиту не менше ніж з двох камер відеоспостереження, оприлюднення на офіційному вебсайті Академії, а також зберігання відеоматеріалів після проведення фахового іспиту та знеособлених письмових робіт учасників конкурсу творчих здібностей на цих ресурсах у відкритому доступі протягом одного року у вигляді активних інтернет-посилань. Відеозапис фахового іспиту вступників, які перебувають на тимчасово окупованій території не оприлюднюються, але зберігаються в приймальній комісії Академії.

У кожній заяві на участь у фаховому іспиті вступник надає згоду на відеозапис фахового іспиту, що проводиться у формі творчого конкурсу, оприлюднення відеозапису фахового іспиту на офіційному вебсайті Академії, а також зберігання відеоматеріалів після проведення фахового іспиту та знеособлених письмових робіт конкурсу творчих здібностей на цих ресурсах у відкритому доступі протягом одного року у вигляді активних інтернет-посилань, крім вступників, які перебувають на тимчасово окупованій території.

Для вступників, які перебувають на тимчасово окупованій території, та/або складали НМТ у 2025 році за кордоном допускається використання дистанційного формату проведення вступного випробування. Дистанційна форма проведення вступного випробування для вищевказаних категорій вступників відбувається згідно з рішенням Приймальної комісії Академії на підставі особистої заяви вступника. Заява може бути подана особисто в паперовій формі або в електронній формі на електронну поштову адресу vstup@uiica.education, за умови встановлення приймальною комісією фізичної особи (вступника) шляхом електронної ідентифікації – перевірки накладеного на заяву КЕП вступника.

Вимоги до відеозапису:

- запис може здійснюватися на фото (відео) камеру або на телефон;
- в налаштуваннях потрібно обрати формат запису, який дозволяє записувати відео без пауз не менше 30 хв.;
- в налаштуваннях потрібно зазначити ручний рівень гучності та відрегулювати його;
- камеру потрібно поставити таким чином, щоб було помітно обличчя та вступника у повний зріст;
- перед початком виступу необхідно представитися (назвати своє прізвище, ім'я, по-батькові) та вказати основу вступу — на базі повної загальної (профільної) середньої освіти (після 11 класу).

Вимоги до файлу відеозапису:

- файл повинен бути будь-якого формату який дозволяє відтворення відео;
- назва файлу повинна містити наступні дані: Прізвище та ініціали вступника, код та назив спеціальності (В6 «Перформативні мистецтва», освітня програма «Хореографія») та вказівку на основу вступу (документ про освіту).

Кожен вступник, який подає документи на освітню програму «Хореографія», повинен відповісти певному рівню компетенції, тобто мати повну загальну (профільну) середню освіту (11 класів), та відповідну хореографічну підготовку з обов'язковим володінням хореографічними вміннями та навичками.

У разі участі у вступному випробуванні в дистанційній формі, II та III етап фахового іспиту буде відбуватися онлайн (у режимі реального часу) за допомогою попередньо погоджених, під час проведення консультацій, інформаційно-телекомуникаційних технологій (через відео-конференцію Zoom, Google Meet тощо).

Вступники зареєстровані на фаховий іспит у дистанційній формі отримають посилання для участі в II та III етапі вступного випробування в режимі реального часу (онлайн) на електронну пошту, вказану при реєстрації. Для коректного проходження фахового іспиту онлайн необхідно заздалегідь перевірити все необхідне:

- у налаштуваннях електронної пошти повинно бути вказане справжнє ім'я та прізвище вступника;
- у налаштуваннях програми Zoom, Google Meet тощо повинні бути вказані справжні ім'я та прізвище вступника;
- на початку фахового іспиту вступник повинний пред'явити на камеру документ, що посвідчує особу або завантажити його фотокопію в чат видеоконференції Zoom, Google Meet тощо;
- мати аркуш паперу та ручку на випадок, якщо екзаменатори попросять вступника щось записати та продемонструвати відповідь на камеру чи фотографією в чат (якщо вступник не зможе це зробити це шляхом демонстрації екрану пристрою в Zoom, Google Meet тощо).

Важливо! На випадок, якщо під час фахового іспиту виникнуть проблеми зі зв'язком, не працюватиме вебкамера тощо, потрібно заздалегідь записати на відео виконання творчих завдань згідно з програмою вступного випробування.

Перед проведенням вступного випробування проводиться обов'язкове консультування згідно з графіком, оприлюдненим на офіційному вебсайті Академії. Під час консультацій узгоджуються: обраний для виконання репертуар; питання технічного забезпечення музичного супроводу; формат виконання вокальних або інструментальних творів та інші аспекти, що стосуються виконання програми вступного випробування.

Вступники, які без поважних причин не з'явилися на вступне випробування у час, визначений розкладом проведення вступних випробувань, оприлюдненим на офіційному вебсайті Академії, не допускаються до участі в конкурсному відборі за відповідною конкурсною пропозицією. У разі наявності документально підтверджених поважних причин вступники можуть бути допущені до проходження пропущених вступних випробувань на підставі рішення приймальної комісії, в межах установлених термінів вступної кампанії та розкладу проведення вступних випробувань. Перескладання вступних випробувань не допускається.

Рішенням приймальної комісії результати вступного випробування за однією конкурсною пропозицією можуть бути зараховані за заявою вступника для участі в конкурсному відборі на іншу конкурсну пропозицію в Академії.

ПРОГРАМНІ ВИМОГИ до вступників при проходженні фахового іспиту

Вступник повинен:

- ✓ надати довідку про стан здоров'я, що засвідчує здатність особи переносити підвищене фізичне навантаження;
- ✓ мати танцювальну форму: дівчатам – спеціальне балетне взуття, танцювальні чобітки, черевички для народного танцю; трико-лосини, купальник, спідницю; юнакам – спеціальне балетне взуття, танцювальні чоботи для народного танцю, футболку, тренувальні штани.

Для складання вступного випробування вступник повинен володіти: професійними даними (пропорції тіла, постава, виворітність, танцювальний крок, гнучкість, стрибок, підйом, координація рухів), почуттям ритму, музичністю, емоційністю виконання, хореографічною пам'яттю.

Для складання вступного випробування вступник повинен вміти: повторити ритмічні вправи, виконати творчі завдання запропоновані викладачем-екзаменатором.

Порядок проведення фахового іспиту

Вступне випробування складається з трьох етапів:

- відповідь на теоретичне питання;
- виконання ситуаційних творчих завдань (професійного спрямування) на вимогу екзаменаторів;
- виконання творчого завдання: створення та презентація у власному виконанні авторського хореографічного етюду будь-якого жанру (народна, класична, сучасна чи бальна хореографія), на вільну тему. Вибір музичного супроводу та хореографічного тексту (лексики) повністю залежить від вступника. Тривалість етюду – 1-2 хв.

Фаховий іспит проводиться комісією, до складу якої входять науково-педагогічні працівники академії, які забезпечують під час проведення фахового іспиту спокійну й доброзичливу атмосферу, з метою надання вступникам можливість самостійно, найбільш повно виявити рівень своїх знань й умінь.

Сторонні особи без дозволу комісії не допускаються до приміщень, в яких проводиться фаховий іспит. Під час проведення фахового іспиту комісія може проводити відеозйомку.

До аркуша усної відповіді кандидат на навчання записує питання і короткий зміст відповіді. Після закінчення фахового іспиту листок усної відповіді підписують вступник та члени комісії. Аркуш усної відповіді вступник заповнює особисто.

Під час проведення фахового іспиту не допускається користування електронними пристроями, підручниками, навчальними посібниками та іншими

матеріалами.

Протягом виконання завдань вступник повинен виявити такі уміння і навички, які визначають порядок оцінювання:

- ✓ продемонструвати рівень володіння виконавською технікою з відповідного напрямку хореографічного мистецтва;
- ✓ продемонструвати рівень готовності кістково-м'язового апарату до занять хореографією;
- ✓ продемонструвати рівень володіння координацією;
- ✓ продемонструвати втілення художньо-хореографічного образу;
- ✓ продемонструвати обізнаність у загальних теоретичних питаннях розвитку сучасного хореографічного мистецтва.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Етап I

Мета: виявити теоретико-хореографічну обізнаність вступників.

Дати відповідь на одне питання.

Перелік питань для виявлення рівня теоретичних знань

1. Джерела виникнення хореографічного мистецтва.
2. Жанри та види хореографії.
3. Провідні професійні та аматорські колективи України та зарубіжжя.
4. Театри опери та балету Європи.
5. Балети на українську національну тематику.
6. Майстри народної хореографії - П. Вірський, М. Болотов, В. Верховинець, А. Авраменко, К. Балог.
7. Балетний театр України. Видатні балетмейстери - А. Шекера, Г. Майоров.
8. Мистецька особистість Миколи Трегубова.
9. Видатні танцівники балетного театру - Вадим Писарєв, Денис Матвієнко, Тетяна Таякіна.
10. Творча діяльність Сержа Лифаря
11. Відомі балетмейстери сучасної хореографії - Морис Бежар, Ролан Петі.

Етап II

Мета: визначити правильність постановки корпусу, рук, ніг та голови; рівень володіння танцювальною технікою

Виконання ситуаційних творчих завдань (професійного спрямування) на вимогу екзаменаторів. Продемонструвати елементи українського народно-сценічного танцю: бігунець, тинки, доріжки, упадання, припадання, вихилясник, вірьовочка, голубці, притупи, закладки; елементи сучасної хореографії в стилях та видах: модерн, джаз, хіп-хоп, стрибки та різноманітні оберти.

Етап III

Мета: оцінити музичність, технічність, сценічну виразність, артистизм індивідуальну майстерність вступників, їх уміння створювати хореографічний образ.

Виконати підготовлений заздалегідь танцювальний фрагмент або етюд на визначену вступником тему, який побудований на елементах класичного, сучасного (модерн-джаз), народного або бального танців (за вибором вступника), тривалість номеру до 2 хвилин.

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ

За результатами фахового іспиту виставляється одна позитивна оцінка за шкалою 100–200 балів (з кроком не менше ніж в один бал). Фаховий іспит проводиться в один тур межах одного дня (результат оцінювання оприлюднюється не пізніше наступного дня).

Вступник вважається допущеним до участі в конкурсі, якщо він набрав:

- не менше **130 балів** — для вступу на місця регіонального замовлення (навчання за кошти місцевого бюджету);
- не менше **100 балів** — для вступу на місця за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб.

Структура оцінювання:

- професійні фізичні дані.
- технічна вправність.
- акторська виразність та емоційність виконання.
- музикальність
- відповідь на теоретичне питання.

0-200 балів							
40 балів	40 балів	40 балів	40 балів	40 балів	40 балів	40 балів	40 балів
Професійні фізичні дані	Технічна вправність		Акторська виразність та емоційність виконання	Музикальність		Відповідь на теоретичне питання	
Досконала готовність кістково-м'язового апарату до занять хореографією за загальноприйнятими критеріями: висока гнучкість хребта; абсолютна розгорнутість тазостегнового, колінного, гомілковостопного суглобів; гнучкість зв'язок і сухожиль; високий стрібок.	40	Відмінна координація, досконале володіння технікою виконання хореографічних рухів відповідно до виду хореографічного мистецтва.	40	Високий рівень володіння навичками акторської гри, яскраво виражені здібності до створення хореографічного художнього образу.	40	Наявність музичного слуху, відчуття ритму, характеру, змісту, метроритмічної структури музичного фрагменту.	40
Високий рівень готовності кістково - м'язового апарату до занять хореографією за загальноприйнятими критеріями: висока гнучкість хребта; абсолютна розгорнутість; гнучкість зв'язок і сухожиль; високий стрібок.	39 - 20	Розвинена координація, високий рівень володіння технікою виконання хореографічних рухів відповідно до виду хореографічного мистецтва.	39 - 20	Яскрава артистичність виконання, відмінні здібності до створення різноманітних за характером хореографічних образів.	39 - 20	Вміння сприймати характер, зміст, метроритмічну структуру музичного фрагменту і їх втілення засобами хореографії.	39 - 20

Достатній рівень готовності кістково-м'язового апарату до занять хореографією за загальноприйнятими критеріями: достатня гнучкість хребта; розгорнутість; достатня гнучкість зв'язок і сухожиль; середній стрибок або вибірковий рівень за окремими критеріями від достатнього до високого.	19 - 11	Розвинена координація, достатньо високий рівень володіння технікою виконання хореографічних рухів відповідно до виду хореографічного мистецтва.	19 - 11	Артистичність, емоційність виконання хореографічного етюду або фрагменту.	19 - 11	Вміння сприймати характер, метроритмічну структуру музичного фрагменту, але обмеженість у хореографічних засобах їх відтворення.	19 - 11	не відповідає незначні помилки за змістом	19 - 11
Задовільний рівень готовності кістково-м'язового апарату до занять хореографією за загальноприйнятими критеріями: посередня гнучкість хребта; посередня розгорнутість; обмежена гнучкість зв'язок і сухожиль; посередній стрибок або вибірковий рівень за окремими критеріями від задовільного до достатнього.	10 - 6	Достатній рівень розвитку координації, задовільний рівень володіння технікою виконання хореографічних рухів відповідно до виду хореографічного мистецтва.	10 - 6	Обмежені акторські здібності, недостатня емоційність виконання хореографічного етюду або фрагменту.	10 - 6	Посередні здібності до сприйняття характеру, метроритмічної структури музики, її змісту.	10 - 6	часткова відповідь, не наведено приклади, які б ілюстрували теоретичні положення	10 - 6

Недостатній рівень готовності кістково-м'язового апарату до занять хореографією за загальноприйнятими критеріями: відсутність гнучкості хребта; відсутність гнучкості зв'язок та сухожиль; обмеженість танцювального кроку; відсутність стрибка.	5 - 1 Недостатній рівень розвитку координації, та володіння технікою виконання хореографічних рухів відповідно до виду хореографічного мистецтва.	5 - 1 Відсутність акторських здібностей, одноманітність різних за характером танцювальних фрагментів.	5 - 1 Наявність музичного слуху але відсутнє відчуття метроритмічної структури.	5 - 1 Сумбурний виклад змісту відповіді, частково відповідає на додаткові питання
Повна відсутність фізичних даних відповідно до загальноприйнятих критеріїв.	0 Відсутність координації. Вступник не володіє технікою виконання відповідно до виду хореографічного мистецтва.	0 Механічність, відсутність емоційного забарвлення при виконанні хореографічних вправ.	0 Відсутність музичного слуху та відчуття метроритмічної структури.	0 відсутня відповідь

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Світова та українська культура. Львів: Світ, 2004. 344 с.
2. Анучина Л. В., Гребенюк Н. Є., О. А. Лисенко О. А. Українська та зарубіжна культура. Харків: Одіссея, 2006. 375 с.
3. Багацький В. В., Кормич Л. І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ ст. Київ: Кондор, 2004. 302 с.
4. Білоцерківський В. Я., Шейко В. М. Історія української культури. Київ: Знання, 2009. 413 с.
5. Благова Т.О. Концепти мистецько-педагогічної школи Мирослава Вантуха в розвитку хореографічної культури України. Мистецтво і освіта. №5 (105) 2022. С.2-8.
6. Верховенко О. Танцювальні «меридіани» на «екваторі» українського мюзиклу Кіно. Театр.- 2010. № 1.- с.12-14
7. Веселовська Г. Театр за законами бізнесу. Перші кроки Кіно. Театр.- 2007.-№ 3.-с.9-10.
8. Верещагіна О.Є., Холодкова Л.П. Історія української музики ХХ ст.. Навчальний посібник для студентів музичних спеціальностей вищих навчальних закладів. К.: Освіта України, 2008.268с.
9. Гайдабура В. Театр, захований в архіві: Сценічне мистецтво в Україні періоду німецько-фашистської окупації (1941–1944): Історія, політика, документи, ідеї, художні реалії, людські долі. К.: Мистецтво, 1998. 221 с
10. Греченко В. А., Чорний І. В., Кушнерук В. А., Рижко В. А. Історія світової та української культури. Київ: Літера, 2000. 464 с.
11. Зайцев Є.В. Основи народно-сценічного танцю. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-IV рівнів акредитації. Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. 416 с.
12. Історія української культури. За загал. ред. І. Крип'якевича. 4-те вид., стереотип. К.: Либідь, 2002
13. Корній Л. П. Історія української музичної культури від давнини до початку ХХ століття. Київ: Муз. Україна, 2018. 364 с.
14. Кривохижка А. Гармонія танцю: навчально-методичний посібник з викладання курсу «Мистецтво балетмейстера» для хореографічних відділень педагогічних університетів.: РВЦ КДПУ ім. Винниченка, 2006. 100 с.
15. Личковах В. А., Юайхулліна Г. Етнокультурологія. Київ: НАККМ, 2018.
16. Нагачевский А. Побутові танці канадських українців, 2001.190 с.
17. Мова Л. В. Усвідомлене тіло – шлях до внутрішньої та зовнішньої гармонії. Методичні рекомендації К.: 2000.28 с
18. Ромейн Є. Питання та відповіді на іспитах рівній “асошийт” та “мембер” з європейських танців / з англ. О.Іванова. К., 1997
19. Скляренко Г. Я. Сучасне мистецтво України. Портрети художників. Київ: Huss. 2018. 472 с.
20. Тексти культури: дослідження, інтерпретація. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2017.

21. Хома І.Я., Сова А. О., Мина Ж. В. Історія української культури. Львів: Видавництво «Львівської політехніки». 2012. 356 с.
22. Колногузенко Б.М. Хореографічне Кримський С. Деякі універсалії української культури Укр. культура.- 2003. № 1. с. 6-7.
23. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття/ Н.М. Корнієнко. Факт.:К., 2000.-160 с.
24. Станішевський Ю. Танець у менталітеті нації. Київ: Музика. 1997. № 3. С. 21–22.
25. Чепалов О. І. Хореографічні засади дослідження танцю (за методикою лабанівського центру) Харк. держ. акад. культури. Х., 2004. Вип. 15: Мистецтвознавство. С. 161–170.
26. Чепалов О.І. Хореографічний театр Західної Європи XX ст.: монографія; Харк. держ. акад. культури. Х.: ХДАК, 2007.344 с.
27. Шейко В.М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX - початок XXI ст.: Моногр.: В 2-х т. Х.: "Основа", 2001 . Т. 1— 518 с.; Т. 2 — 398 с.
28. Шевченко В.Т. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії: Навчально-методичний посібник. К.: ДАКККіМ, 2006.184 с.
29. Цветкова Л.Ю. Методика викладання класичного танцю в школі. К.: Альтерпрес, 2013.